

هجرة در سبک زندگی اسلامی، چرایی و چگونه

طیبه قربانی

سرشناسه	: قربانی، طیبه، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور	: هجرت در سبک زندگی اسلامی، چرایی و چگونگی / طیبه قربانی.
مشخصات نشر	: قم: چاپکو، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۴ ص.
شابک	: ۶۰۰۰۰ ریال 4-708025-622-978:
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: مهاجرت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Emigration and immigration -- Religious aspects-- Islam
موضوع	: مهاجرت در قرآن
موضوع	: Emigration and immigration in the Quran
رده بندی کنگره	: BP۲۳۰
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۷۴۵۹۱

انتشارات چاپکو
شماره مجوز ۱۳۶۵۱

هجرت در سبک زندگی اسلامی، چرایی و چگونگی

نویسنده طیبه قربانی
ناشر: چاپکو
نوبت و سال چاپ: ۱۳۹۹-اول
چاپ: اصیل
تیراژ: ۱۰۰ جلد
قطع و تعداد صفحات: وزیری / ۱۵۴
قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-7080-25-4

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۸۰-۲۵-۴

تقدیم به

خدایی که آفرید جهان را، انسان را، عقل را، علم را، معرفت را، عشق را
و به کسانی که عشقشان را در وجودم دمید.

همچون

✓ پدر و مادر بزرگوارم که از نگاهشان صلابت، از رفتارشان

محبت و از صبرشان ایستادگی را آموختم.

✓ همسر عزیزم که در تمامی این مسیر یار و یاورم بود و دردانه های

نازنینم که وجودشان آرامش بخش لحظات زندگیم بوده و هست.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱۱
مقدمه	۱۵
فصل اول - مفهوم شناسی	
تبیین معنای هجرت	۱۷
هجرت در لغت	۱۷
هجرت در اصطلاح	۲۱
تبیین معنای سبک زندگی	۲۲
سبک زندگی در لغت	۲۳
سبک زندگی در اصطلاح	۲۳
ارتباط و نسبت دین و سبک زندگی	۲۵
فصل دوم - عوامل زمینه ساز هجرت	
هجرت به منظور حفظ و تقویت دین	۳۲
هجرت برای طلب علم	۵۳
هجرت برای جهاد	۶۱
هجرت برای ارتقای کیفیت زندگی (هجرت اقتصادی)	۶۸
جمع بندی	۷۲
فصل سوم - آثار و کارکردهای هجرت	
آثار دنیوی هجرت	۷۴

۷۴-----گشایش در روزی

۸۲-----برخورداری از نعمت های دنیوی و بر وفق مراد شدن امور

۸۸-----تقویت ایمان و سودمندی در دنیا

۹۱-----آثار اخروی هجرت

۹۱-----شمول رحمت الهی

۱۰۰-----دخول در بهشت و خلود در آن

۱۰۹-----تکفیر سیئات و آمرزش گناهان

۱۱۸-----فوز و رستگاری

۱۱۹-----علو منزلت و مقام ایشان نزد پروردگار

۱۲۰-----جمع بندی

فصل چهارم - تبیین اوصاف و ویژگی های مهاجران از منظر قرآن

۱۲۲-----اخلاص و صدق

۱۲۸-----صبر و بردباری

۱۳۳-----جهاد و ایثار

۱۳۷-----توکل و امیدواری

۱۳۹-----پاکیزگی و طهارت درونی

۱۴۱-----جمع بندی

۱۴۲۲-----نتیجه گیری

۱۴۵-----فهرست منابع

۱۴۵-----قرآن کریم (ترجمه مکارم شیرازی)

۱۴۵-----نهج البلاغه (صبحی صالح)

۱۴۵-----الف (منابع عربی)

ب) منابع فارسی ۱۴۹

ج) منابع انگلیسی ۱۵۲

مقالات ۱۵۲

www.Ketab.ir

پیشگفتار

هجرت از موضوعات مهم مطرح شده در آیات الهی است و قرآن نیز از آن به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر یاد می کند. رهبران الهی هنگامی که رسالت خویش را در یک نقطه به اتمام می‌رساندند، و یا محیط را آماده برای گسترش دعوت خود نمی‌دیدند، به جهت حفظ رسالت خویش، دست به مهاجرت می‌زدند، و این مهاجرت‌ها در طول تاریخ ادیان همواره سرچشمه برکات فراوانی شده است، تا آنجا که تاریخ اسلام از نظر ظاهر و معنا بر محور هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دور می‌زند، این هجرت بود که به اسلام و مسلمین جان تازه داد و همه چیز را به نفع آنان دگرگون ساخت.

در واقع هجرت یک برنامه و دستورالعمل عمومی در سبک زندگی مؤمنانه است به آن معنا که هر زمان در طول حیات خود به این برنامه الهی نیازمند شدند بایستی رخت سفر ببندند و به سرزمین دیگر کوچ نمایند.

با تأمل در سبک زندگی افراد و جوامع می توان کیفیت، عمق و گستره نظام باورها و ارزش های آنها را به دست آورد و از آنجا که در اسلام اعمال انسان بر اساس آموزه های قرآنی استوار است لذا فهم دقیق هجرت در سبک زندگی مسلمانان و تصحیح مواضع آنها مؤثر خواهد بود. مراد اصلی از هجرت همانگونه که در فرهنگ قرآنی آمده است ناظر بر دو امر است یکی خروج از مکانی و رفتن به مکانی دیگر و دوم دور شدن از دیگری با بدن و یا زبان، قلب و دل است که هدف از آن حفظ دین، ایمان، و اعتلای کلمه حق است.

در روایات ائمه معصومین که خود قرآن مجسم هستند بیان شده که هجرت هم از نظر مکانی و هم از نظر مکانات مهم است و اینکه شخصی موفق به هجرت گردیده

و مهاجر است که هر دو را با هم به کمال برساند. اصولاً روح هجرت همان فرار از ظلمت به نور، از کفر به ایمان و از گناه و نافرمانی به اطاعت خداوند است.

امیر المؤمنین علی علیه السلام می فرماید:

«يَقُولُ الرَّجُلُ هَاجَرْتُ وَلَمْ يَهْجَرْ إِنَّمَا الْمُهَاجِرُونَ الَّذِينَ يَهْجُرُونَ السَّيِّئَاتِ وَلَمْ

يَأْتُوا بِهَا؛

بعضی می گویند مهاجرت کرده ایم در حالیکه مهاجرت واقعی نکرده اند، مهاجران

واقعی آنانی هستند که از گناهان هجرت می کنند و مرتکب آن نمی شوند».^۱

از آنجا که تعالی روح و کمال آدمی و آزادگی بشر از ظلم و زور از دیرباز در جوامع بشری مطرح بوده و در زمان کنونی نیز می باشد، پژوهش حاضر برآن است تا به بیان اهمیت و ضرورت هجرت به عنوان یکی از آموزه های دین در سبک زندگی اسلامی پرداخته و جایگاه آن را در زندگی مسلمانان تبیین کند و همچنین بیان کند چگونه می توان با عمل به فرامین قرآن، این دریای بیکران، به هدف خلقت که قرب الهی است نائل گشت چرا که وحی الهی می تواند جویباری نیازهای فطری بشر بوده و او را به سعادت دنیوی و اخروی برساند.

مطالب این نوشتار در قالب چهار فصل تدوین گشته است که عبارتند از:

۱ - ابراهیم بن محمد بن سعید بن هلال ثقفی، الغارات (ط - القديمة)، عبد الله زهراء حسینی، اول، قم: دار الكتاب الإسلامي، ۱۴۱۰ه. ق، ج ۲، ص ۳۴۳؛ محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، بحار الأنوار، دوم، بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۳ه. ق، ج ۶۸، ص ۲۳۲، ج ۹۷، ص ۹۹؛ عباس قمی، سفینه البحار، اول، قم: اسوه، ۱۴۱۴ه. ق، ج ۸، ص ۶۲۸.

• فصل اول: در این فصل به مفهوم شناسی واژه های هجرت و سبک زندگی اسلامی در لغت و اصطلاح پرداخته و رابطه دین با سبک زندگی اسلامی را تبیین خواهیم کرد.

• فصل دوم: عوامل و زمینه هایی که هجرت را در سبک زندگی اسلامی ضروری می سازند مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

• فصل سوم: پس از تبیین اقسام هجرت، آثار و کارکردهای هجرت در سبک زندگی اسلامی از منظر قرآن و روایات مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

• فصل چهارم: به تبیین اوصاف و ویژگی های مهاجران از منظر قرآن پرداخته شده است.

در پایان بر خود لازم می دانم از همه کسانی که مرا در این مسیر یاری نمودند، به خصوص اساتید بزرگوارم که طی این سال ها شیوه درس آموزی را به من آموختند، خاصه از استاد ارجمند سرکار خانم دکتر حسنی که همواره بنده را مورد لطف و عنایت خود قرار داده و راهنمایی های راه گشای ایشان در تألیف کتاب حاضر مفید فایده واقع شد صمیمانه سپاسگزاری کرده و از خداوند متعال برای آنان توفیق روز افزون مسئلت نمایم.

پایان سخن پایان من است، تو انتها نداری.....

مقدمه

با توجه به معنای عام و وسیعی که برای هجرت در کتب تفسیری و فقهی و لغت آمده است بدون شک می تواند بسیاری از جنبه های زندگی انسان را تحت تأثیر قرار دهد. فهم دقیق بستر هجرت و آثار فردی و اجتماعی آن از منظر قرآن در به کارگیری صحیح آن در سبک زندگی معتقدان به قرآن نقش بسزایی دارد. لذا این پژوهش با هدف فهم همه جانبه و دقیق هجرت و تبیین جایگاه و ضرورت آن در سبک زندگی اسلامی سامان یافته است تا ضرورت و مشروعیت آن روشن گردد، عوامل و زمینه های هجرت تبیین شده و آثار و فوائد فردی و اجتماعی که بر آن مترتب است مورد بررسی قرار گیرد، و در ادامه ویژگی های مهاجران بیان گردد. به همین جهت پس از استخراج آیاتی که به موضوع هجرت پرداخته اند تلاش شده است تا تفاسیر متعدد شیعی و اهل سنت چه متقدم و چه متأخر مورد مطالعه قرار بگیرد و نکته حائز اهمیت آنکه، اکثر تفاسیر متقدم به مسئله هجرت کمتر پرداخته و آنچه بیان داشته اند مباحث تاریخی صدر اسلام و یا هجرت های پیامبران پیشین است؛ اما در تفاسیر متأخر علاوه بر آن شیوه پیشین به مسئله هجرت به عنوان یکی از فرامین الهی که در هر عصر و زمانی زنده و پابرجاست پرداخته شده ولیکن غالب مطالب تکراری بوده و هم پوشانی دارند.

در این رابطه با توجه به اهمیت مسأله، در صدد رسیدن به پاسخ این مسائل هستیم که هجرت در سبک زندگی اسلامی چه جایگاهی دارد؟ چه عوامل و انگیزه هایی هجرت در سبک زندگی اسلامی را ضروری می سازد؟ آثار و فوائد هجرت در

سبک زندگی اسلامی چیست؟ قرآن کریم از مهاجران با چه ویژگی هایی یاد می کند؟

با بررسی های صورت گرفته مشاهده گردید درباره مسئله هجرت در اسلام مباحثی به صورت پراکنده در کتبی همچون فروغ ابدیت ، نوشته استاد جعفر سبحانی و یا مباحثی با عنوان هجرت و جهاد در کتاب گفتارهای معنوی از استاد شهید مرتضی مطهری و دیگران آمده است و در ادبیات عربی هم که تا حدی به موضوع هجرت پرداخته شده است بیشتر به جنبه تاریخی آن و مسئله هجرت های مسلمانان توجه شده است مانند:

- کتاب هجره الرسول و صحابه فی القرآن و السنه ؛ عبدالغنی النجولی الجمل
- کتب الهجره فی القرآن الکریم ؛ احزمی سامعون جزولی

لیکن در خصوص عوامل و زمینه های هجرت و ضرورت و جایگاه هجرت با توجه به مفهوم گسترده ی آن در سبک زندگی اسلامی از منظر قرآن کریم پژوهش مستقلی صورت نگرفته است که در این نوشتار تلاش شده به آن پرداخته شود.